

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

PREVZGOJNI DOM RADEČE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** prevzgojni dom za mladoletnike (v nadaljevanju: PD Radeče).¹
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** mladoletniki z vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom.
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** Uradna kapaciteta doma je sedaj 47 mladoletnikov in mladoletnic (za 42 mladoletnikov in za pet mladoletnic). Na dan našega obiska je bilo v Zavodu po spisku 27 mladoletnikov z izrečenim vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom (ob prejšnjem obisku pa 21). Na dan obiska v Zavodu ni bilo nameščene mladoletnice. Dejansko je bilo prisotnih 21 mladoletnikov (šest jih je bilo namreč na begu). Med mladoletniki² je bilo osem Romov, državljan Albanije in državljan BiH.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen** dne 16. 12. 2013.
- ▶ **Skupina za obisk:** štirje predstavniki Varuha (varuhinja človekovih pravic, namestnik varuhinje, dva svetnika) ter dva predstavnika pogodbene nevladne organizacije iz Rdečega križa Slovenije in Inštituta Primus.

¹Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. Skladno 184. členom Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) se v njem izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom.

²Najmlajši mladoletnik je bil star 15 let, najstarejši pa 21 let. Povprečni čas, ki ga mladoletniki prebijejo v PD Radeče, je dve leti.

► **Vsebina obiska:** sprejel nas je direktor PD Radeče. Sledil je ogled prostorov, razgovori z mladoletniki ter zaključni razgovor.

► **Poročanje:** poročilo o obisku smo po pošti posredovali Generalnemu direktorju Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Generalni urad URSIKS) 20. 1. 2014, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči njegova stališča; tozadevni odgovor smo prejeli 5. 3. 2014, torej 44. dan po odpremi.

► **DPM je posebej pohvalil**

- da se prostori odprtega oddelka lepo in skrbno vzdržujejo,
- prizadevanja zaposlenih, da mladoletnikom omogočajo veliko raznovrstnih prostočasnih aktivnostih (tudi izven PD Radeče), saj te na (pre)vzgojo mladostnikov pozitivno vplivajo.

DPM: predlagamo, da vodstvo PD Radeče oziroma inštruktorji v delavnicah mladoletnike vzpodbudijo k temu, da bodo za vse prostore zavoda (še zlasti tiste, ki so bili pred kratkim prenovljeni) bolje skrbeli.³

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da so bili po zadnjem obisku Varuha, vsi prostori garderob v učnih delavnicah prenovljeni, v nadaljevanju tudi še delno prepleškani. Ob tem dodajamo, da je vzpodbujanje mladoletnikov za skrb za prostore, opremo, orodje tudi del vzgojnega dela z mladoletniki.

DPM: glede na to, da so v PD Radeče že dalj časa nameščeni samo mladoletniki, predlagamo, da se ob bodočih zaposlitvah v vzgojno službo razmišlja tudi o zaposlitvi osebe moškega spola.⁴

Generalni urad URSIKS: bomo upoštevali, ko bodo podane možnosti nadomestnih oz. novih zaposlitev.

DPM: predlagamo, da se pravosodne policiste opozori na primeren, predvsem pa na korekten in spoštljiv odnos do mladoletnikov.⁵

Generalni urad URSIKS: verjamamo, da se posamezni mladoletniki ob soočanju z dolžnostmi in odgovornostjo ter omejitvami in pravili ne počutijo dobro, saj niso v zavodu po svoji želji, temveč po sklepu sodišča, pogosto privedeni tudi s pomočjo policije ali neposredno iz pripora. Upošteva dejstvo, da pri zaprtih mladoletnikih v simptomatiki prevladuje nasilništvo in razvajanost, da ne morejo uveljaviti svojih interesov na račun drugih ter da gre pri posameznikih že za resne osebnostne motnje ter motnje v duševnem razvoju, je jasno, da krivdo usmerjajo na tiste, ki jim tovrstne manifestacije preprečijo - največkrat so to pravosodni policisti, simbol prepovedi. Generalni urad soglaša s priporočilom Varuha, da mora biti način komunikacije pravosodnih policistov do mladoletnikov profesionalen in spoštljiv. V procesu usposabljanja že dlje časa postavljamo

³Tudi ob tokratnem obisku smo (kljub temu, da mladoletniki v času obiska niso opravljali dela), opravili pregled delavnic. Pri pregledu prostorov delavnic posebnosti nismo zaznali. Glede na ugotovitev iz prejšnjega obiska, da je bil prostor garderob prenovljen, pa je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so stene tega prostora ponovno umazane (npr. odtisi umazanih čevljev visoko po stenah).

⁴Ugotovljeno je bilo, da so v vzgojni službi zaposlene le pedagoginje (osebe ženskega spola) in nobenega pedagoga (osebe moškega spola).

⁵Zaskrbljujoče je, da smo tudi ob tem obisku od mladoletnikov slišali nekaj pritožb zoper odnos pravosodnih policistov do njih, vključno z očitki o tikanju. Vsaj nekateri mladoletniki odnos pravosodnih policistov dojemajo kot nespoštljivega, gospodovalnega, žaljivega, tudi ponižujočega. Eden izmed mladoletnikov je tudi izpostavil, da je na razgovor s poveljnikom čakal dva meseca. DPM je pritožbe mladoletnikov glede odnosa pravosodnih policistov slišal tako ob obisku v letu 2011 in 2012.

vikanje kot enega od temeljev ustrezne komunikacije med uradno osebo in stranko v postopku (zaprto osebo), ki mora poleg formalnega vikanja vsebovati tudi ustrezen nivo spoštljive in korektnosti komunikacije, tako na verbalnem kakor neverbalnem področju. Kljub vztrajnemu poudarjanju pomembnosti tega vidika komuniciranja, pa še vedno občasno prihaja do drugačnega ravnanja s strani posameznih javnih uslužbencev. V prevzgojnem domu bo v bodoče opozarjanje na dostojno komunikacijo del tematike rednih operativnih sestankov pravosodnih policistov. Konfliktne situacije med mladoletniki in osebjem Zavoda so povsem pričakovane, pri čemer je pomembno, kako se jih razrešuje. Prav gotovo je, da je populacija mladoletnikov specifična in terja posebno pozornost, zato prevzgojni dom vlaga veliko energije in v naporov v dobre pogoje dela tako za zaposlene, kot tudi v kvalitetne pogoje bivanja za mladoletnike." Naj omenimo, da tudi Generalni urad opravlja redne obiske zavodov in prevzgojnega doma z namenom vzpostaviti dobre odnose in ustvariti pogoje za odprto komunikacijo, ki je predpogoj za razreševanje konfliktnih situacij. Potrebno je izpostaviti, da si v prevzgojnem domu še posebej prizadevajo k izboljšanju dobrih odnosov med mladoletniki in pravosodnimi policisti tudi tako, da se organizira različne oblike in vsebine medsebojnega druženja z namenom sproščanja medsebojnih napetosti. Odigrane so bile medsebojne tekme v nogometu, košarki in odbojki, vodja oddelka za varnost pa izvaja seznanjanje novosprejetih mladoletnikov z vlogo in pooblastili pravosodnih policistov. Tudi direktor v pogovorih z mladoletniki večkrat pojasnjuje vprašanja na to temo.

DPM: predlagamo, da se kljub temu, da se nekateri prostori PD Radeče ne uporabljajo oziroma v njih ni nameščenih mladoletnikov, le ti redno čistijo in zračijo ter, da se poskrbi za redno odpravo poškodb.⁶

Generalni urad URSIKS: Glede bivalnega prostora, kateri je bil ob obisku Varuha umazan in delno uničen, sporočamo, da je bil v letu 2013 štirikrat skoraj popolnoma uničen s strani istega mladoletnika, ki je bil ob obisku v njem tudi nastanjen. Zaradi poškodovanja tuje stvari je Zavod zoper mladoletnika predhodno podal tri kazenske ovadbe. Omenjeni mladoletnik je zaradi neprimerne odnosa do tuje lastnine že dlje časa nameščen v prostorih posebne vzgojne skupine.

DPM: menimo, da v primeru, če mladoletnik ni storil kršitve, ki bi bila podlaga za namestitev v posebno vzgojno skupino, tja tudi ne sme biti »začasno« nameščen, temveč mora PD Radeče zagotoviti njegovo drugačno, vendar kljub temu še vedno ustrezno namestitev, da ne pride do morebitnega ponovnega konflikta. Prosimo, da ta naša stališča obravnavate in nam sporočite svoje ugotovitve ter morebitne ukrepe.⁷

Generalni urad URSIKS: glede začasnega nameščanja mladoletnikov v prostore posebne vzgojne skupine s statusom samske sobe brez ustrezne odločbe, sporočamo, da se takšnega nameščanja po obisku Varuha ne izvaja več. V prevzgojnem domu so stališče Varuha obravnavali in sprejeli odločitev, da se takšno nameščanje ne bo več izvajalo.

DPM: na podlagi pojasnila direktorja, da bo v letu 2014 opravljena načrtovana sanacija prostorov posebne vzgojne skupine, DPM pričakuje, da bo le to dejansko tudi realizirano.⁸

Generalni urad URSIKS: se strinjamo, da bi bila prenova potrebna. V tekočem letu se tako načrtuje prenova tal v bivalnih prostorih, zamenjava keramike v čajni kuhinji, zamenjava inventarja in dela dotrajane opreme. Kar zadeva pleskanja, pojasnjujemo, da so bili celotni prostori posebne vzgojne skupine prepleškani

⁶Ureditev prostorov se od prejšnjega obiska ni spremenila, niti prostori niso bili prenovljeni. Ugotovljeno je bilo, da bi bilo potrebno (vsaj nekatere) prostore prepleškati in v večini tudi zamenjati pod in opremo v njih zaradi dotrajanosti. V posameznih praznih sobah so bili opaženi ostanki hrane (kruh na okenskih policah) in razbita stekla ter druga oprema oziroma inventar.

⁷Nekateri mladoletniki so ob obisku izpostavili, da lahko pravosodni policisti (npr. v času odsotnosti ostalih zaposlenih) mladoletnike kar sami začasno namestijo v prostore posebne vzgojne skupine in to brez odločbe, kar je po oceni DPM vprašljivo. V zvezi s tem direktor pojasnil, da se je to dejansko nekajkrat zgodilo (v letu 2013 je bilo takšnih premestitev sedem), ko je prišlo do kršitev v kateri izmed matičnih skupin med vikendom. V tem primeru po mnenju direktorja naj ne bi šlo za spremembo režima, temveč le do ločitve mladoletnikov, med katerimi je prišlo do spora. Mladoletnik, ki je v takšnem primeru premeščen v prostore posebne vzgojne skupine se obravnava, kot da je nameščen v samsko sobo, niti se mu ne spremeni režim in ne izgubi ugodnosti.

⁸PD Radeče se je v letu 2013 veliko ukvarjal s sanacijami poškodb, ki so bile posledica neurij. Na podlagi tega PD Radeče po pojasnilu direktorja načrtuje sanacijo težave z zamakanjem in tudi prostorov posebne vzgojne skupine v letu 2014.

jeseni 2013.

DPM: pričakujemo, da bo v čimkrajšem času prišlo do realizacije priporočila oziroma sanacije telovadnice.⁹

Generalni urad URSIKS: z ugotovitvijo se strinjamo si pa tudi v prevzgojnem domu želijo, da bi lahko prišli do celostne prenove telovadnice, saj izvajanje športnih aktivnosti pomembno vpliva razbremenitev mladoletnikov. Zadnja večja obnovitev je bila pred 10 leti. Glede na to, da so postori v katerih se nahaja telovadnica v postopkih denacionalizacije in bodo po vsej verjetnosti vrjeni bivšemu lastniku, trenutno večje vlaganje v sanacijo telovadnice ni načrtovano. Prevzgojni dom načrtuje le odpravo tistih poškodb, ki bodo dejansko zelo slabo stanje, vsaj nekoliko izboljšali.

DPM: predlagamo, da se mladoletnikom in zaposlenim v vzgojni službi omogoči tudi t. i. izobraževanje in realizacija doživljajske pedagogike.¹⁰

Generalni urad URSIKS: vezano na predlog, da se mladoletnikom in zaposlenim v vzgojni službi omogoči t.i. izobraževanje in realizacija doživljajske pedagogike pojasnujemo, da je tudi s stališča Generalnega urada vključevanje oz. aktivnosti mladoletnikov v posamezne prostočasne aktivnosti pomembno tudi z vidika učenja socializacije in uspešnejše ponovne integracije v okolje. V preteklosti je prevzgojni dom tako organiziral vsakoletne taborne in druge aktivnosti, ki so bile namenjene zlasti dvigovanju socialne klime, učenju kvalitetnega preživljanja prostega časa ipd, kar pa v trenutni situaciji zaradi omejenih finančnih zmožnosti ni možno zagotavljati. Trenutno se v prevzgojnemu domu izvaja projekt v sodelovanju z društvom Ekvator, ki je za ta namen prejel evropska sredstva.

⁹Glede telovadnice je bilo ugotovljeno, da le ta ni bila prenovljena, kot je bilo to predlagano ob prejšnjem obisku. Ob prejšnjem obisku je bilo pri pregledu le te namreč ugotovljeno, da je ta v zelo slabem stanju (odpada omet in odstopa parket) in kot taka v določenih pogledih tudi nevarna za uporabo.

¹⁰Kljub številnim aktivnostim, ki jih PD Radeče omogoča mladoletnikom, menimo, da bi bilo za mladoletnike zelo koristno in priporočljivo, da bi se lahko odpravili na večdnevne pohode, morebitne taborne ali pomoč različnim društvom (zavetišča za pse, kot je bilo to že v letu 2012).

DPM: na podlagi zmanjšanja programov skupinskega dela, prosi za sporočilo razlogov oziroma pojasnilo, zakaj je prišlo do tako občutnega krnjenja programa skupinskega dela glede na preteklo obdobje.¹¹

Generalni urad URSIKS: sporočamo da gre le za začasno situacijo, vezano na trenutno prilagajanje potrebam in zmožnostim. V preteklosti so analize z mladoletniki potekale dva krat tedensko, sedaj je delo bolj usmerjeno v male skupine na dnevni bazi in analize potekajo enkrat tedensko. Začasno se je terminsko spremenila tudi izvedba domske skupnosti, ki trenutno poteka enkrat mesečno, s predhodno najavljenimi temami in vsebinami, ki jih pripravijo mladoletniki.

DPM: glede na ugotovitev, da niso popolnoma vsa sistemizirana delovna mesta ter, da delo v vzgojni službi že dalj časa opravlja pedagoginja prostovoljka (sedaj kot volonterska pripravnica) DPM predlaga, da se proučijo možnosti tudi o njeni morebitni zaposlitvi.¹²

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da bomo, če bodo zagotovljena sredstva za povečan kadrovski načrt pristopili k zaposlitvi dodatnega strokovnega delavca, kot je bilo dogovorjeno na 43. Kolegiju Generalnega direktorja z dne 27. 9. 2012.

DPM: predlagamo, da se proučijo možnosti o ponovni vzpostavitvi supervizij za zaposlene v vzgojni službi.¹³

Generalni urad URSIKS: sporočamo, da imajo strokovni delavci prevzgojnega doma možnosti vključitve v različne oblike supervizijskih skupin, ki jih organizira Generalni urad. V letu 2014 so to:

- Supervizija za socialne delavce.
- Supervizija za skupino strokovnih delavcev, ki obravnavajo storilci spolnih kaznivih dejanj.
- Supervizijska skupina na področju obravnave samomorilno ogroženih zaprtih oseb.
- Supervizija za pedagoge.

¹¹Ob obisku je bilo ugotovljeno, da je prišlo do manjših sprememb pri skupinskih programih dela. Mladoletniki imajo še naprej sicer dnevne sestanke, ki jih vodi matični pedagog skupine. Namen teh srečanj je, da se opravi analiza vikenda in pripravi načrtovanje dela in aktivnosti za prihodnji teden. Po novem se »analiza dneva« opravlja enkrat tedensko ob četrtdkih, na kateri sodelujejo vsi mladoletniki in zaposleni v oddelku za vzgojo. Domska skupnost pa se po novem izvaja enkrat mesečno (prej vsak teden) ob sredah, na kateri so prisotni vsi mladoletniki, zaposleni iz oddelka za vzgojo, pravosodni policisti (dva ali trije), osebe iz oddelka za izobraževanje, delovni inštruktorji. Tu se obravnava problematika, ki zadeva življenje in delo ter druge aktivnosti.

¹²Ugotovljeno je bilo, da še vedno niso popolnoma vsa sistemizirana delovna mesta, kar se odraža pri delu v času letnih dopustov. DPM glede na ugotovlja, da delo v vzgojni službi že dalj časa opravlja pedagoginja prostovoljka (sedaj kot volonterska pripravnica)

¹³ Zaposleni so med pogovorom izpostavili željo in potrebo po rednih supervizijah, ki so jih v preteklosti že imeli, sedaj pa jih močno pogrešajo.

- Supervizija za strokovne delavce na področju obravnave odvisnosti.
- Supervizija strokovnih delavcev za delo s storilci nasilja.

DPM: pričakujemo, da bo dejansko prišlo do predavanja Društva za nenasilno komunikacijo, saj bodo na ta način tudi pravosodni policisti pridobili znanja na tem področju in s tem morda prispevali k zmanjšanju pojava napetosti v PD Radeče.¹⁴

Generalni urad: se je z Društvom za nenasilno komunikacijo za dne 4. 3. 2014 dogovoril tudi izvedbo delavnice oziroma seminarja na temo »Razvijanje učinkovitih komunikacijskih sposobnosti«, s čimer želimo pravosodne policiste dodatno usposobiti s področja nenasilne komunikacije in s tem prispevati k zmanjšanju pojava napetosti v prevzgojnem domu.

¹⁴ Že ob prejšnjem obisku je bila, glede na pogovore z mladoletniki, zaznana prisotnost povečane napetosti med mladoletniki in tudi do zaposlenih (pedagogov in pravosodnih policistov), do česar je v prvi polovici leta 2013 tudi dejansko prišlo. Mladoletnik je takrat povzročil napad na pravosodnega policista, zaznana so bila izsiljevanja med mladoletniki (v primerih odhodov na vikende in s tem povezanimi zahtevami, da prinašajo določene stvari). tudi ob tokratnem obisku je bilo mogoče zaznati napetost mladoletnikov do pedagogov in pravosodnih policistov, in sicer so mladoletniki izpostavljali, da jih pravosodni policisti »provocirajo«. Mladoletniki tudi sicer težje sprejemajo avtoriteto, še posebej, če je to uniformirana oseba. Iz razgovorov v vzgojni službi in tudi z direktorjem, je bilo ugotovljeno, da se je PD Radeče na ta pojav odzval in sprejel določene ukrepe. Tako je bil, kot smo že navedli (v delu poročila – osebje doma) vključeno Društvo za nenasilno komunikacijo, s čimer se je povečalo znanje zaposlenih, povečala se je prisotnost pravosodnih policistov (tudi v delavnicah in med odmori) in povečalo se je individualno delo s posameznimi mladoletniki. Pohvalno je, da PD Radeče v januarju 2014 načrtuje tudi predavanje Društva za nenasilno komunikacijo za pravosodne policiste.

